

รายงานการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบองค์กรภาคี

โครงการเสริมศักยภาพภาคประชาสังคม
เป็นหุ้นส่วนการสร้างสังคมสุขภาวะอย่างยั่งยืน

โดย
มรกต อัมยงค์

เสนอ
มูลนิธิพัฒนาประชาสังคม

๓๑ มีนาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์	1
1.3 ขอบเขตการพิจารณา	1
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.6 กรอบการพิจารณา	3
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 องค์กรพัฒนาเอกชน	4
2.2 องค์กรประชาสังคม (Civil Society Organization)	6
2.3 การมีส่วนร่วม	7
2.4 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน	8
2.5 การส่งเสริมประชาสังคมเพื่อการพัฒนา	11
บทที่ 3 วิธีการพิจารณาศึกษา	13
บทที่ 4 ผลการศึกษา	15
4.1 สภาและสมาคมต้นแบบ 14 องค์กร	15
4.1.1 สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย	15
4.1.2 สภาองค์กรชุมชน	16
4.1.3 สภาการเกษตรแห่งชาติ	17
4.1.4 สภาประชาสังคมชายแดนใต้	18
4.1.5 สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย	19
4.1.6 สภายาบาล	20
4.1.7 ครูสภา	21
4.1.8 สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ	22
4.1.9 สหพันธ์แรงงาน	23
4.1.10 สภาผู้สูงอายุแห่งชาติ	24
4.1.11 แพทยสภา	25
4.1.12 สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์	26
4.1.13 สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ	27
4.1.14 สมาคมสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5	สังเคราะห์ สรุป ข้อเสนอแนะ	42
5.1	สภาประชาสังคมไทย : กลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศ	42
5.2	แนวทางการออกแบบสภาประชาสังคมไทย	43
5.3	กรอบแนวคิดสภาประชาสังคมไทย	43
5.4	กระบวนการจัดตั้งและสถาปนาสภาประชาสังคมไทย	48
5.5	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	49
	บรรณานุกรม	52

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา

ในกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนในปัจจุบัน บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมและกระบวนการมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ เป็นที่คาดหวังจากองค์การสหประชาชาติและทุกประเทศทั่วโลก ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเป้าหมายที่ 17 (SDG17)

แต่ประเทศไทยในปัจจุบัน บทบาทของภาคประชาสังคมยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเป็นกิจลักษณะสาเหตุส่วนหนึ่งเป็นเพราะ ยังขาดการจัดตั้งรวมตัวเป็นกลุ่มก้อน และไม่มีองค์กรตัวแทนของที่ได้รับการยอมรับ และสามารถติดต่อประสานงานกับกลุ่มสมาชิกได้ ในแบบเดียวกับองค์กรตัวแทนของภาครัฐกิจ เช่น สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม และสมาคมธนาคาร หรือตัวแทนองค์กรวิชาชีพ เช่น สภานายความ แพทยสภา สภาวิศวกร ฯลฯ จึงไม่มีสถาบันใดที่จะสามารถอ้างความเป็นตัวแทนของเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับประเทศและระดับจังหวัดหรือภูมิภาคได้

ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบสภาวิชาชีพที่สำคัญ และสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอรูปแบบการจัดกลไกที่เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนอิสระและองค์กรภาคประชาสังคม จะเป็นประโยชน์สำหรับการนำไปปรับประยุกต์เป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคเอกชนและประชาสังคม สร้างสรรค์พัฒนาเครื่องมือและกลไกกลางของภาคประชาสังคมไทย รวมทั้งเป็นจุดเชื่อมในการสานพลังองค์กรภาคประชาสังคมที่หลากหลาย ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาประเทศและสังคมสุขภาวะอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบสภาวิชาชีพที่เป็นต้นแบบ เพื่อจัดทำข้อเสนอรูปแบบการจัดกลไกที่เหมาะสมสำหรับรองรับการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนอิสระ (NGO) และองค์กรภาคประชาสังคม (CSO)

1.3 ขอบเขตการพิจารณา

การศึกษาครั้งนี้มีวิธีการศึกษา ดังนี้

1.3.1 ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดตั้ง แนวคิด ประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ กลไก องค์ประกอบที่สำคัญ การบริหารจัดการ พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ระเบียบข้อบังคับ และบทเรียนที่ผ่านมา ของสภาวิชาชีพที่สำคัญ โดยการศึกษาผ่านเอกสาร ประกอบด้วย 14 องค์กร ดังนี้

- 1) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
- 2) สภาองค์กรชุมชน

- 3) สภาการเกษตรกรแห่งชาติ
- 4) สภาประชาสังคมชายแดนใต้
- 5) สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย
- 6) สภายาบาล
- 7) ครูสภา
- 8) สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ
- 9) สหพันธ์แรงงาน
- 10) สภาผู้สูงอายุแห่งชาติ
- 11) แพทยสภา
- 12) สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์
- 13) สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
- 14) สมาคมสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค

1.3.2 วิเคราะห์รูปแบบ กลไก และระบบการจัดการ

1.3.3 สังเคราะห์ และออกแบบสภาประชาสังคมไทย เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชนอิสระ

1.3.4 จัดทำรายงานผลการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบการจัดกลไกที่เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชน และมีแนวทางการสนับสนุนการจัดตั้งสภาประชาสังคมไทยที่สอดคล้องกับสถานการณ์การพัฒนาประเทศ

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 องค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง กลุ่มบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานที่ดำเนินการโดยมีเป้าหมายในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะประชาชนผู้ยากไร้ที่ประสบความทุกข์ยาก ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม รวมทั้งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

1.4.2 ประชาสังคม หรือ Civil Society เป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายเพื่อการมีสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง ด้วยเป็นแนวคิดที่กว้าง จึงมีผู้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย

โดยทั่วไปประชาสังคม หมายถึง พื้นที่หรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก พื้นที่ดังกล่าวจึงไม่ใช่ภาครัฐ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยมีกฎหมายรองรับ ไม่ใช่ภาคธุรกิจเอกชนที่เน้นดำเนินงานโดยมุ่งแสวงหาผลกำไร

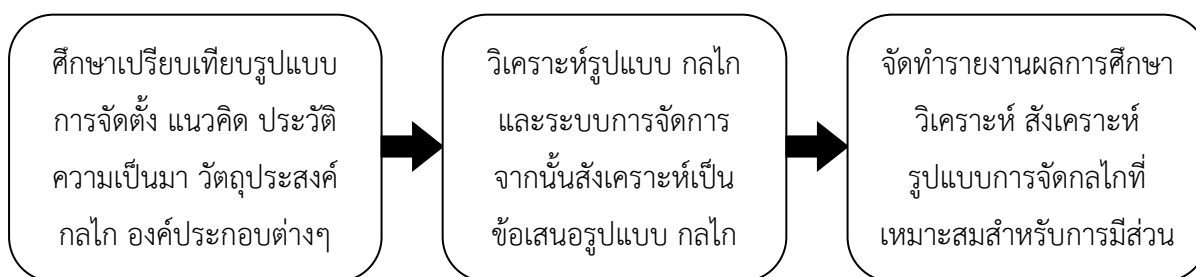
ในพื้นที่ประชาสังคม ประชาชนทั่วไปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการที่เป็นอิสระจากภาครัฐ และอยู่นอกบริบทการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งกลุ่มและผู้ที่กระทำทางสังคมอาจมีวัฒนธรรม วิธีชีวิต วิธีคิดอันหลากหลายมาร่วมกันในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน รวมถึงต้องมี

จุดมุ่งหมายร่วมในการพิทักษ์หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์สาธารณะบางประการให้กับสังคม โดยลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจระหว่างสามพื้นที่ดังกล่าวนี้ด้วย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เกิดแนวทางการสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาบทบาทของสภาประชาสังคมไทยที่สอดคล้องกับสถานการณ์การพัฒนาประเทศ

1.6 กรอบการพิจารณา

รูปที่ 1 กรอบการพิจารณา

บทที่ 2 เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจและศึกษาบททวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลทางวิชาการและเอกสารเชิงวิสัยทัศน์ นโยบายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานภาครัฐระดับชาติ ที่มีภารกิจสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมจำนวน 14 องค์กร สามารถประมวลความหมาย คุณค่าและบทบาทสถานะของกลไกและกระบวนการที่เกี่ยวข้องเป็นเบื้องต้น ดังนี้

2.1 องค์กรพัฒนาเอกชน

(1) ความหมายขององค์กรพัฒนาเอกชน (Non-governmental Organization) มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายแบบดังเช่น

องค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง กลุ่มบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานที่ดำเนินการโดยมีเป้าหมายในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะประชาชนผู้ยากไร้ที่ประสบความทุกข์ยาก ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม รวมทั้งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. 2552, น.234)

องค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง องค์กรหรือมูลนิธิ หรือสมาคม หรือหน่วยงานที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น ซึ่งมีลักษณะเป็นสถาบันนอกระบบราชการ รวมตัวกันขึ้นตามกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มศึกษา กลุ่มสนใจ หรือกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อที่จะดำเนินบทบาทในการช่วยเหลือและช่วยคลี่คลายปัญหาในสังคม การบริการสังคม รวมทั้งการพัฒนาสังคม โดยมีได้แสวงหากำไรหรือผลประโยชน์ใด(องค์กรพัฒนาเอกชนคือใคร อ้างในภูมิธรรม เวชยชัย. ออนไลน์, 2552)

องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) คือองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐราชการ และไม่ใช่อุตสาหกรรมที่ไม่แสวงหากำไร ก่อตั้งขึ้นและดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลที่มีความมุ่งมั่น ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสและประชาชนผู้ทุกข์ยาก อันเกิดจากผลกระทบของการพัฒนา (องค์กรพัฒนาเอกชนคือใคร อ้างในบันทึกกลับ NGOs. ออนไลน์,2552)

องค์กรพัฒนาเอกชนหรือที่รู้จักกันในนาม NGO หมายถึงกลุ่มบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน โดยมีเป้าหมายในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะประชาชนผู้ยากไร้ที่ประสบปัญหาความทุกข์ยาก ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม รวมทั้งเป็นองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมโดยไม่แสวงหากำไร (องค์กรพัฒนาเอกชนเด็ก. ออนไลน์, 2552)

ดังนั้นองค์กรพัฒนาเอกชน จึงหมายถึงองค์กรโดยที่ไม่ได้เป็นพนักงานของรัฐและไม่ได้แสวงหากำไร มีเป้าหมายในการทำประโยชน์ให้กับสังคม ช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา ถูกเอารัดเอาเปรียบ และไม่ได้รับความยุติธรรมภายในสังคม

(2) บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน

บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

องค์กรพัฒนาเอกชนโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือต่อผู้ด้อยโอกาสให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองที่พึงมีพึงได้ตามกฎหมาย งานขององค์กรพัฒนาเอกชนจึงมีลักษณะใกล้เคียงกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยผ่านกลไกต่างๆ ของรัฐ แต่องค์กรเอกชนไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน มีบทบาทเพียงให้การส่งเสริมสนับสนุนต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเท่านั้น

การดำเนินการดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การเคลื่อนไหวผลักดันกฎหมาย

ในกรณีที่ราษฎรประสบปัญหาไม่ได้รับความเป็นธรรมอันเป็นผลมาจากความบกพร่องของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ องค์กรพัฒนาเอกชนจะดำเนินการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการแก้ไขยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้นหรือให้มีการบังคับใช้กฎหมายให้ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นๆ โดยการจัดอภิปราย แสดงความคิดเห็น รวมทั้งการเรียกร้องโดยตรงต่อรัฐในรูปของแถลงการณ์หรือจดหมายเปิดผนึก เช่น การเคลื่อนไหวคัดค้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ การเรียกร้องให้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดทางการเมือง ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก การทารุณกรรมและการใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น

2) การรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่

ในการสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง จำเป็นต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไปซึ่งจะเห็นผลได้ในระยะยาวองค์กรการพัฒนาเอกชนได้มีกิจกรรมรณรงค์ในเชิงสร้างสรรค์ด้วยการให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกเพื่อให้รับรู้ต่อปัญหาในรูปของการฝึกอบรมอภิปราย เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายตลอดจนให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายต่อผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิ เช่น การรณรงค์เรียกร้องให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนในสภาผู้แทนราษฎร การจัดโครงการบัณฑิตอาสาสมัครสู่ชนบท การรณรงค์ต่อต้านการขายบริการท่องเที่ยวทางเพศ การเรียกร้องให้ออกกฎหมายห้ามการค้าประเวณี และการปกป้องสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของสตรี ตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในทัณฑสถานอย่างมีมนุษยธรรม เป็นต้น (อุดมศักดิ์ สนิธิพงษ์, 2552, น.238-239)

จะเห็นว่าองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGOs เป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดสิทธิมนุษยชนในสังคม แต่ผลที่เกิดขึ้นจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากนักน้อยเพียงใดทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสังคมนั้นๆ ด้วยว่า ประชาชนจะมีความรู้ และความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ตลอดจนความใส่ใจหรือความกระตือรือร้นของสำนึกที่จะหวงแหนสิทธิแห่งตน และสิทธิของส่วนรวม ซึ่งเหล่านี้ น่าจะเป็นเป้าหมายที่มวลที่องค์กร NGOs คาดหวังไว้

2.2 องค์กรประชาสังคม (Civil Society Organization)

ประชาสังคม หรือ Civil Society เป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายเพื่อการมีสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง ด้วยเป็นแนวคิดที่กว้าง จึงมีผู้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย

โดยทั่วไปประชาสังคม หมายถึง พื้นที่หรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก พื้นที่ดังกล่าวจึงไม่ใช่ภาครัฐ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยมีกฎหมายรองรับ และไม่ใช่ภาคธุรกิจเอกชนที่เน้นดำเนินงานโดยมุ่งแสวงหาผลกำไร

ในพื้นที่ประชาสังคม ประชาชนทั่วไปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการที่เป็นอิสระจากภาครัฐ และอยู่นอกบริบทการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งกลุ่มและผู้กระทำการทางสังคมอาจมีวัฒนธรรม วิถีชีวิต วิธีคิดอันหลากหลายมาร่วมกันในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิด สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน รวมถึงต้องมีจุดมุ่งหมายร่วมในการพิทักษ์หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์สาธารณะบางประการให้กับสังคม โดยลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจระหว่างสามพื้นที่ดังกล่าวนี้ด้วย

อย่างไรก็ดี ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 ได้เกิดการตั้งคำถามกับคำว่าประชาสังคมว่า ควรรวมถึงภาคเอกชนหรือไม่ เพราะภาคเอกชนมีเป้าหมายอยู่ที่ผลประโยชน์ส่วนตัว (self-interest) จนทำให้เกิดการทบทวนนิยามคำว่าประชาสังคม ให้แยกออกจากภาคเอกชน ในฐานะที่เป็นพื้นที่อิสระ ที่ไม่ใช่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แต่เป็นพื้นที่ใหม่เรียกว่าภาคประชาสังคม ซึ่งเกิดมาจากการรวมตัวอย่างอิสระเพื่อวัตถุประสงค์ในการกระทำกิจกรรมบางอย่าง ร่วมกันในการบรรลุผลประโยชน์สาธารณะ

อาศัยความคิดของนักปรัชญาชาวสกอตในศตวรรษที่ 18 อย่างอดัม เฟอ์กูสัน (Adam Ferguson) ที่ได้กล่าวว่า ประชาสังคมเป็นพื้นที่สาธารณะของปัจเจกบุคคล ที่โดยธรรมชาติแล้วเป็นผู้ที่มีจริยธรรมและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ถึงผู้อื่นเสมอ ประชาสังคมจึงมีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลที่ได้มาจากพื้นที่ทางเศรษฐกิจและกลไกตลาด (Hann and Dunn, 1996:4)

ความหมายของแนวคิดประชาสังคมในปัจจุบันที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด คือนิยามของนักรัฐศาสตร์ร่วมสมัยอย่าง แลร์รี ไดมอนด์ (Diamond, 1996:228) ซึ่งได้อธิบายแนวคิดประชาสังคมว่า คืออาณาบริเวณ (realm) ที่มีการจัดตั้งขึ้นของชีวิตทางสังคมที่มีลักษณะเป็นอาสาสมัคร มีการเติบโตอย่างเป็นอิสระจากรัฐ และอยู่ภายใต้กติการ่วมกันของสังคม

คำว่าประชาสังคมจึงแตกต่างจากคำว่า “สังคม” (society) เพราะเป็นพื้นที่ของพลเมืองที่จะร่วมกันกระทำการบางอย่างในพื้นที่สาธารณะ (public sphere) โดยมีประชาสังคมเป็นพื้นที่ตรงกลาง (intermediary entity) ระหว่างพื้นที่ของเอกชนและภาครัฐ ทั้งนี้รวมถึงเป็นพื้นที่เชื่อมระหว่างประชาชนกับภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐ

ด้วยเหตุนี้ประชาสังคมจึงไม่ได้เป็นเพียงความพยายามในการจำกัดอำนาจรัฐ แต่อาจเป็นพื้นที่สำหรับให้ความชอบธรรมแก่รัฐก็ได้ หากภาครัฐนั้นได้กระทำการอยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยรวม

ถึงกระนั้นแล้ว คำว่าประชาสังคมยังคงเป็นคำศัพท์ทางการเมืองที่มีความสับสนในการนิยามและนำไปใช้อย่างมาก การนำคำว่าประชาสังคมไปใช้ในสังคมตะวันตกจึงจำเป็นต้องผูกโยงกับคำศัพท์อื่นที่เข้าใจง่ายกว่า เช่น กระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตย (democratization) โลกาภิวัตน์ (globalization) การเป็นอาสาสมัคร (volunteering) ความเป็นพลเมือง (citizenship) และผลประโยชน์สาธารณะ (public interest) เป็นต้น

2.3 การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึงกระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นกันยอมรับร่วมกัน

ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับรู้/ เรียนรู้ร่วมกัน เกิดการปรับปรุงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1) เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายภาครัฐ องค์กรเอกชนและประชาชน ในการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบ

2) เป้าหมายการมีส่วนร่วมไม่ใช่ให้มี “การรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย” หรือ “การทำให้” แต่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการ เพื่อให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับ (สำนักงาน ก.พ.ร.. 2560,น.4-5)

หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. ระดับการให้ข้อมูลประชาชน
2. ระดับการรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือ
3. ระดับการใจตัดสินใจ
4. ศักยภาพด้านการสร้างความเข้าใจกับสาธารณชน

(ประธาน สุวรรณมงคล, 2558 น.16-17)

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการคือ

1. การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึงการเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ

2. ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึงทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน

3. ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึงมีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ (ถวิลวดี บุรีกุล.2550 น.16)

2.4 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

(1) ความหมาย

ความหมายของการมีส่วนร่วมในมุมมองของนักวิชาการได้มีการให้ความหมายไว้ในหลายความหมาย แต่ไม่ว่าคำนิยามจะกำหนดอย่างไร หัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ยังคงให้ความสำคัญกับการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในรูปแบบต่างๆ เป็นหลัก โดยในที่นี้ขอยกตัวอย่างความเห็นของหน่วยงานและนักวิชาการที่ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ อาทิ

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหาร เกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

ปัทมา สุภก่าปัง ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ว่าหมายถึงการเปิดโอกาส ให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำ แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมนั้น

(2) คำเรียกเฉพาะ

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงหรือทางอ้อม

อย่างไรก็ตาม การเรียกกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีการใช้คำที่แตกต่างกันไป ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนหรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ในที่นี้จึงขอยกตัวอย่างคำเฉพาะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ความได้เข้าใจร่วมกัน เช่น การเสวนาหาทางออก (Deliberative Dialogue)/ เวที ประชาชน (Public Discussion Forum หรือ Public Forum)/ การบริหารราชการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)/ ประชาพิจารณ์ (Public Hearing)/ การตรวจสอบ ผลการดำเนินงานโดยภาคประชาชน (People's Audit) / ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)/ ภาคประชาสังคม (Civil Society) เป็นต้น

(3) ระดับของการมีส่วนร่วม

เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบว่าวิวัฒนาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมปัจจุบันนั้น มีความก้าวหน้าไปในระดับใด โดยมีรายละเอียดของการจำแนกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มจากระดับการเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุดถึงระดับการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform)

การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐเป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนน้อยที่สุด ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เช่น การจัดทำสื่อเผยแพร่ การพาชมสถานที่จริง การจัดกิจกรรมเปิดบ้าน (open houses) และ website Inform

ระดับที่ 2 การปรึกษาหารือ (Consult)

การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ ดังนั้น ประชาชนมีบทบาทในฐานะการให้ข้อมูล การตัดสินใจเป็นของหน่วยงานภาครัฐ รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เช่น การสำรวจ ความคิดเห็น และการประชุมสาธารณะ

ระดับที่ 3 การให้เข้ามามีบทบาท (Involve)

การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ หรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผน โครงการ และวิธีการทำงาน โดย

หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะ และการตัดสินใจ ร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้มีก้ำกึ่งดำเนินการในรูปแบบ การประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดับที่ 4 การสร้างความร่วมมือ (Collaborate)

การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในระดับสูง โดยประชาชนและภาครัฐจะทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐ และเอกชน คณะที่ปรึกษาภาคประชาชน

ระดับที่ 5 การให้อำนาจแก่ประชาชน (Empower)

เป็นระดับที่ให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับที่สูงที่สุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ รัฐจะดำเนินการตามการตัดสินใจนั้น ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการกิจ และภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้ เช่น การลงประชามติ และ การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยกระบวนการประชาคม

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

(1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น

เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

(2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง

แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

(3) การสร้างฉันทามติ

การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาว ระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

(4) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น

การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังคงอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

(5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด

เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

(6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม

เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

(7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน

เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

(8) การพัฒนาภาคประชาสังคม

ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2.5 การส่งเสริมประชาสังคมเพื่อการพัฒนา

โดยที่ปัจจุบันมีการรวมตัวกันของประชาชนเป็นกลุ่มบุคคลหรือองค์กรเอกชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอันมีลักษณะเป็นประชาสังคมซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

จึงสมควรกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการรวมตัวกันของประชาชนเป็นประชาสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสังคม

ในราชกิจจานุเบกษา ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อการพัฒนา พ.ศ.2551 ได้นิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาสังคมและการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อการพัฒนาในบางประการเอาไว้ ดังนี้

“ประชาสังคม” หมายความว่า กลุ่มของประชาชนซึ่งมีจิตสำนึกคุณธรรม เพื่อส่วนรวมที่รวมตัวกันเป็นคณะบุคคล องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรเอกชนอื่น ด้วยความสมัครใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

“การส่งเสริมประชาสังคมเพื่อการพัฒนา” หมายความว่ารวมถึง การดำเนินการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนให้มีคุณธรรม เสียสละเพื่อส่วนรวมและพึ่งพาตนเอง สนับสนุนการรวมกลุ่มที่หลากหลายโดยสมัครใจ ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรด้านประชาสังคม สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรด้านประชาสังคม ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายประชาสังคม ส่งเสริมอาสาสมัครเพื่อสังคม และส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม ตลอดจนพัฒนาระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรด้านประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อสังคม และองค์กรธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้โดยคำนึงความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อแนวนโยบายแห่งรัฐ

บทที่ 3 วิธีการพิจารณาศึกษา

ระเบียบวิธีการศึกษาในโครงการจัดทำข้อเสนอการพัฒนากลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมสำหรับองค์กรพัฒนาเอกชนอิสระ (NGO) มีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษาของการจัดตั้งองค์กร 14 องค์กร ได้แก่
 - 1) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
 - 2) สภาองค์กรชุมชน
 - 3) สภาการเกษตรกรแห่งชาติ
 - 4) สภาประชาสังคมชายแดนใต้
 - 5) สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย
 - 6) สภายาบาล
 - 7) ครูสภา
 - 8) สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ
 - 9) สหพันธ์แรงงาน
 - 10) สภาผู้สูงอายุแห่งชาติ
 - 11) แพทยสภา
 - 12) สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์
 - 13) สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
 - 14) สมาคมสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค

โดยมีรายละเอียดหัวข้อที่ทำการศึกษา เริ่มตั้งแต่ ศึกษาประวัติ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ โครงสร้าง องค์ประกอบ กลไกการทำงาน การบริหารจัดการ การมีพระราชบัญญัติ ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และบทเรียน ข้อเสนอแนะ

2. วิเคราะห์รูปแบบ กลไกและระบบการจัดการของแต่ละองค์กร
3. สังเคราะห์เป็นข้อเสนอรูปแบบ กลไก และระบบการจัดการที่เหมาะสม ในนาม “สภาประชาสังคมไทย”
4. นำร่างกรอบแนวคิดการจัดตั้งกลไก “สภาประชาสังคมไทย” ไปรับฟังความคิดเห็นของเวทีองค์กรภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม 4 ภาค (4 เวที) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย
5. จัดทำรายงานผลการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบการจัดกลไกที่เหมาะสม

สำหรับการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยมีข้อเสนอทางนโยบายและ
แนวทางการสนับสนุนการจัดตั้งสภาประชาสังคมไทยที่สอดคล้องกับสถานการณ์การพัฒนา
ประเทศต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4 ผลการศึกษา

4.1 สภาและสมาคมต้นแบบ 14 องค์กร

4.1.1 สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ในวันที่ 29 กันยายน 2497 เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการจัดตั้ง "สภาการค้า" ขึ้น เพื่อให้เป็นสถาบันกลางของนักธุรกิจทุกชาติทุกภาษาที่ประกอบธุรกิจในการนำสินค้าเข้า ส่งสินค้าออก ผู้ประกอบการผลิต การอุตสาหกรรม การธนาคาร การประกันภัย การขนส่ง และการค้าอื่น ๆ

นอกจากนี้ สภาการค้ายังทำหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล ในการดำเนินการส่งเสริมและจัดระเบียบการค้า ตลอดจนให้ข้อคิดเห็น คำปรึกษา ข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับการค้า ประสานงานระหว่างผู้ประกอบการค้ากับทางราชการ ประสานและส่งเสริมความสามัคคี และระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบการค้าด้วยกัน

หลังจากนั้น คณะกรรมการฯ ได้จัดทำระเบียบข้อบังคับของสภาการค้า และได้จดทะเบียนเป็นสมาคมภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2498

- การจัดตั้งหอการค้า มี 4 ประเภท 1. หอการค้าจังหวัด 2. หอการค้าไทย 3. หอการค้าต่างประเทศ 4. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
- สมาชิกของ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ
 - (1) สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นคณะกรรมการเห็นว่าเป็นผู้ที่ ได้ทำประโยชน์หรืออาจทำประโยชน์ให้แก่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและรับเป็นสมาชิกตามคำเชิญของคณะกรรมการแล้ว
 - (2) สมาชิกสามัญ ได้แก่ หอการค้าไทย ที่ได้จดทะเบียนเป็นหอการค้าตาม พ.ร.บ.หอการค้าพ.ศ. 2509 และได้แสดงความจำนงสมัครเข้าเป็นสมาชิก
 - (3) สมาชิกสมทบ ได้แก่ บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของหอการค้าไทย หอการค้าต่างประเทศ หอการค้าจังหวัด สมาคมการค้าหรือสหกรณ์ เมื่อได้แสดงความจำนงสมัครเข้าเป็นสมาชิก และคณะกรรมการได้ลงมติรับเข้าเป็นสมาชิกแล้ว
- คณะกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยมีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ
 - (1) ประธานกรรมการหอการค้าไทยเป็นประธานโดยตำแหน่ง
 - (2) รองประธานกรรมการ
 - (3) คณะกรรมการที่ประชุมใหญ่สามัญสมาชิก
 - (4) กรรมการซึ่งกระทรวงพาณิชย์

4.1.2 สภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชนมีต้นแบบมาจากสภาผู้นำชุมชนและเวทีปราชญ์ชาวบ้าน โดยมี พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 รองรับเป็นการเฉพาะ

พระราชบัญญัติเงื่อนไขในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเมื่อ พ.ศ. 2551 โดยผู้แทนชุมชน ท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านซึ่งได้จัดแจ้งการจัดตั้งไว้กับผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลซึ่งได้จัดแจ้งการจัดตั้งไว้กับกำนัน ทั้งนี้ โดยการจัดแจ้งการจัดตั้งได้กระทำก่อนวันประชุม อาจประชุมปรึกษากันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้นสภาหนึ่งเพื่อปฏิบัติการกิจตามพระราชบัญญัติ

การได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน และการได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนอื่นในตำบล ให้เป็นไปตามที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน หรือผู้นำชุมชนอื่นในตำบล แล้วแต่กรณี ปรึกษาหารือกัน โดยให้มีผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละสี่คนและผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลชุมชนละสองคน

สภาองค์กรชุมชนตำบล ประกอบด้วย

- (1) สมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนของชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านและผู้แทนชุมชนอื่นในตำบล ซึ่งได้รับการคัดเลือกและมีจำนวนตามที่ที่ประชุมกำหนด
- (2) สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก กำหนดจำนวนและคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิการกำหนดจำนวนและการคัดเลือกให้เป็นไปตามผลการปรึกษาหารือของสมาชิก ให้คัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นที่เคารพหรือยอมรับนับถือของชุมชนในตำบลนั้น

สมาชิก/กรรมการประกอบไปด้วย

- (1) ผู้นำองค์กรชุมชนเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล
- (2) ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนอำเภอและจังหวัด
- (3) ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเป็นสมาชิกสภาองค์กรระดับชาติ

สถานการณ์ในปัจจุบัน

- (1) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการจัดงบประมาณสนับสนุนการประชุมและปฏิบัติงานของสภาองค์กรชุมชนระดับตำบล (ปี 2562 ได้รับงบประมาณสนับสนุนประมาณ 3,000 บาท/ปี/แห่ง)
- (2) เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนมีความประสงค์จะแยกตัวออกจาก พอช. โดยผลักดันให้มีการแก้ไข พ.ร.บ. เพื่อให้มีสำนักงานเฉพาะของตน

4.1.3 สภาการเกษตรแห่งชาติ

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 84(8) ประกอบมาตรา 303(1) ได้บัญญัติให้รัฐจัดทำกฎหมายว่าด้วยสภาเกษตรกรให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา

พ.ร.บ. นี้มุ่งให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพในการคุ้มครอง รักษาผลประโยชน์เกี่ยวกับการผลิต และการตลาดเพื่อให้ผลิตผลทางการเกษตร ได้รับผลตอบแทนสูงสุด และมีสภาพสำหรับเกษตรกร ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนเสริมสร้างสมานฉันท์ของเกษตรกรทั้งประเทศ ทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง และมีการรวมตัวกันอย่างเป็นเอกภาพ

นอกจากนี้ เกษตรกรสามารถจัดทำแผนแม่บทเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณากำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาอันแท้จริง รวมทั้งให้เกษตรกรได้รับการพัฒนา ส่งเสริมให้ได้รับความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรรมด้านต่างๆ

- สภาการเกษตรแห่งชาติ มีสมาชิก จำนวน 103 คน สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด 21 คน และมีสำนักงานเกษตรกรจังหวัดจำนวน 77 แห่ง
- สภาการเกษตรแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งแก่เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการผลิตการแปรรูปการตลาดและการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

(2) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตรแบบผสมผสาน ระบบวนเกษตร ระบบเกษตรธรรมชาติ ระบบไร่นาสวนผสมระบบเกษตรอินทรีย์และเกษตรกรรมรูปแบบอื่น

(3) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร การพัฒนาเกษตรกรรม รวมทั้งการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(4) เสนอแผนแม่บทต่อคณะรัฐมนตรี

(5) เสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานกับภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

(6) พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

(7) ให้ความเห็นต่อนโยบาย กฎหมายหรือข้อตกลงที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อเกษตรกร

(8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

4.1.4 สภาประชาสังคมชายแดนใต้

สภาประชาสังคมชายแดนใต้เป็นกลุ่มองค์กรภาคประชาสังคมที่มีถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จัดตั้งกันขึ้น โดยมี 34 องค์กรได้ร่วมกัน และมีการประกาศจัดตั้งตนเองเป็น “สภาประชาสังคมชายแดนใต้”

มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง ดังนี้

(1) ขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพแบบมีส่วนร่วมที่ได้รับตอบรับและนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติ

(2) พัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพ ให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาและขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพแบบมีส่วนร่วม ที่ทุกภาคส่วนเป็นเจ้าของนำไปสู่การสร้างการสร้างสรรค์สันติภาพที่พึงประสงค์

(3) สร้างสรรค์สภาประชาสังคมชายแดนใต้ให้ได้รับการยอมรับ เชื่อมจากภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคท้องถิ่นและภาคประชาชน ในการสร้างความรู้ประสบการณ์ในการพัฒนาและขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพแบบมีส่วนร่วม

- คณะกรรมการบริหารสภาประชาสังคมชายแดนใต้ แบ่งออกเป็น 3 ชุด ได้แก่

(1) คณะกรรมการบริหาร จำนวน 8 คน

(2) คณะกรรมการดำเนินงาน (กรรมการฝ่ายต่างๆ) จำนวน 13 คน

(3) คณะกรรมการสภา จำนวน 20 คน

- **รูปแบบการประชุม**

มีการประชุมทุกเดือนหรือเดือนเว้นเดือน

- **สถานการณ์ในปัจจุบัน**

ยังคงดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยตนเองและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานรัฐ มีบทบาทเป็นตัวกลางในกระบวนการสร้างสันติภาพ และสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

4.1.5 สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย

ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2539 ได้มีการจัดการประชุมใหญ่สมาชิกสภาจังหวัดทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 26-27 พฤษภาคม 2539 ที่จังหวัดเชียงใหม่ และได้มีการก่อตั้ง "สหพันธ์สมาชิกสภาจังหวัดแห่งประเทศไทย" พร้อมกันนั้นที่ประชุมก็ได้มีมติจากการดำเนินการของสหพันธ์สมาชิกสภาจังหวัดแห่งประเทศไทยอย่างเข้มแข็ง ต้องขยายผลก่อตั้งเป็น "สมาคมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย" เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2542 ต่อมา

เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2543 สมาคมฯ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย"

- วัตถุประสงค์ของสมาคม คือ
 1. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างสมาชิกสมาคม
 2. ปรีกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกสมาคม
 3. เป็นศูนย์กลางประสานงานการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 4. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั่วประเทศ ให้พบปะสังสรรค์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 5. ส่งเสริมทางการศึกษา ศิลธรรมจรรยา รวมทั้งร่วมมือกับองค์กรกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์
 6. ปกป้องรักษาเกียรติของมวลสมาชิกและสถาบันองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 7. ส่งเสริมพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและอื่นๆที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย
 8. ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามของบ้านเมือง
 9. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด
 10. ไม่มีการจัดตั้งโต๊ะสนุกเกอร์และบิลเลียด
- สมาชิกของสมาคม มี 3 ประเภท คือ
 1. สมาชิกสามัญ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 2. สมาชิกวิสามัญ ได้แก่
 - 2.1 รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - 2.2 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - 2.3 ข้าราชการ ข้าราชการครู ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้าง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
 3. สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ บุคคลผู้ทรงเกียรติ หรือทรงคุณวุฒิ หรือผู้มีอุปการคุณแก่สมาคม ซึ่งคณะกรรมการลงมติให้เชิญเข้ามาเป็นสมาชิกของสมาคม

4.1.6 สภาพยาบาล

สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ฉบับแรกขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2514 เพื่อที่จะผลักดันให้มืองค์กรวิชาชีพที่ทำหน้าที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในประเทศไทย

พ.ศ. 2521 สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ขึ้นอีกคณะหนึ่งเพื่อจัดทำร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ต่อจนแล้วเสร็จ และนำเสนอเข้าสู่กระบวนการออกพระราชบัญญัติตามขั้นตอนนิติบัญญัติ

เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2528 ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตราพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ.2528 ด้วยเหตุผลว่า “เนื่องจากในปัจจุบันการประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันใน สาขาการพยาบาล และการผดุงครรภ์ อยู่ในความควบคุมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะทำหน้าที่ควบคุม ทั้งการประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันในสาขาทันตกรรม เภสัชกรรม การพยาบาล การ ผดุงครรภ์ กายภาพบำบัด เทคนิคการแพทย์ และการประกอบโรคศิลปะแผนโบราณใน สาขาเวชกรรม เภสัชกรรม การผดุงครรภ์” ทั้งนี้มีคณะกรรมการสภาการพยาบาล 16 คน

- **วัตถุประสงค์ คือ**

1. ความคุ้มครองประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล การผดุงครรภ์ หรือการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ให้ถูกต้องตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

2. ส่งเสริมการศึกษา การบริการ การวิจัย และความก้าวหน้าในวิชาชีพการพยาบาล การผดุงครรภ์ หรือการพยาบาลและการผดุงครรภ์

3. ให้คำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับปัญหาการพยาบาล การผดุงครรภ์และการสาธารณสุข

4. ผดุงความเป็นธรรมและส่งเสริมสวัสดิการให้แก่สมาชิก

4.1.7 **คุรุสภา**

การควบคุมและรักษามาตรฐานการประกอบวิชาชีพครูของไทย มีมานานก่อนวิชาชีพชั้นสูงหลายวิชาชีพในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2438 มีการอบรมครูเป็นครั้งแรกที่ “วิทยาทานสถาน” ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 จัดตั้ง “คุรุสภา” ขึ้นเป็นสภาในกระทรวงศึกษาธิการ โดยที่คุรุสภามีวัตถุประสงค์และความหมายกว้างขวางครอบคลุมกิจการของสามัญจารย์สมาคม จึงมีการรวมงานและทรัพย์สินของสามัญจารย์สมาคมมาเป็นของคุรุสภา และให้จัดตั้งสโมสรสามัญจารย์ขึ้นใหม่เป็นแผนกหนึ่งของคุรุสภา

เมื่อเป็นคุรุสภาตามพระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 มีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ เป็นสภาที่ปรึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อช่วยฐานะครูและเพื่อให้ครูปกครองครู ซึ่งคุรุสภาได้ทำหน้าที่โดยสมบูรณ์ตลอดมา

ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อปฏิรูประบบการศึกษาครั้งใหญ่ คุรุสภาได้ปรับบทบาทใหม่ โดยมีการตราพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ขึ้น ให้เป็นกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีเหตุผลสำคัญเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของการจัดตั้งคุรุสภาให้เป็นสภาวิชาชีพครูต่อไป

พระราชบัญญัติสภาครูฯ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2546 กำหนดให้องค์กรวิชาชีพ 2 องค์กร คือ สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา เรียกว่า “คุรุสภา” มีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมและรักษามาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

อีกองค์กรหนึ่ง คือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา เรียกว่า “สกสค.” มีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสวัสดิการ สวัสดิภาพ และส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

คณะกรรมการคุรุสภา เป็นองค์กรบริหาร มีอำนาจหน้าที่บริหารอำนาจหน้าที่ของคุรุสภา องค์กรประกอบของคณะกรรมการคุรุสภา มีจำนวน 39 คน ประกอบด้วย

- (1) ประธานกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ
- (2) กรรมการโดยตำแหน่ง 8 คน
- (3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจาก ผู้ที่ประสบการณ์สูง ด้านละ 1 คน รวม 7 คน
- (4) กรรมการจากผู้ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งเลือกตั้งกันเอง 4 คน จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 3 คน และเอกชน 1 คน
- (5) กรรมการจากผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งเลือกตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งครู ผู้บริหารทางการศึกษา และมาจากสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา สถานศึกษา เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามสัดส่วนจำนวน ผู้ประกอบวิชาชีพ 19 คน

4.1.8 สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

สมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2540 ว่า มาตรา 40 ที่ระบุงำรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญของพนักงานหรือลูกจ้างเอกชนที่ประกอบกิจการด้านสื่อมวลชน รวมทั้งเจ้าพนักงานของรัฐ โดยไม่ต้องขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพภายใต้การควบคุมของ “องค์กรอิสระตามที่กฎหมายบัญญัติ” นั้น เป็นหลักการที่ดีแต่องค์กรอิสระตามที่กฎหมายบัญญัติดังกล่าวจำเป็นต้องมีหลักประกันในความเป็นอิสระ ภายใต้หลักการควบคุมกันเองของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ หรือวิชาชีพสื่อมวลชนอื่นๆ คือจำเป็นต้องมีการพิจารณากันโดยละเอียดรอบคอบในขั้นของการออกกฎหมาย ประกอบตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป

ในการประชุมสมาพันธ์ฯ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2540 ที่ประชุมมีมติให้สภาร่างรัฐธรรมนูญตัดข้อความว่า องค์กรอิสระตามกฎหมายกำหนดออกจากมาตรา 40 แล้วนำไปบัญญัติไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการกำหนดนโยบายของรัฐ

ในการประชุมเจ้าของ บรรณาธิการ และผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2540 ที่ประชุมมีความเห็นชอบให้ตั้งคณะทำงาน 7 คน

4 สิงหาคม พ.ศ. 2540 ศ.นศ.ประเวศ วะสี ประธานคณะกรรมการ ร่างธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ระบุหลักการสำคัญของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เป็นไปได้ให้วงการหนังสือพิมพ์ได้ควบคุมดูแลกันเอง ขณะเดียวกันเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้าร่วมไคคณะกรรมการสภาหนังสือพิมพ์ ดังกล่าวอีกด้วย

- สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ส่งเสริมผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

2. ส่งเสริมเสรีภาพ และสนับสนุนสิทธิการรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบวิชาชีพและกิจการหนังสือ

- องค์ประกอบคณะกรรมการประกอบด้วย 4 ส่วน

- 1) เจ้าของหรือผู้บริหารหรือผู้ประกอบการซึ่งเลือกกันเอง 5 คน

- 2) บรรณาธิการหรือตัวแทนผู้มีอำนาจจากกองบรรณาธิการซึ่งเลือกกันเอง 5

คน

- 3) คน ผู้ปฏิบัติงานหนังสือพิมพ์ซึ่งเลือกโดยสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 4 คน

- 4) ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอาชีพต่างๆ 7 คน

โดยสมาชิกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. สมาชิกก่อตั้งได้แก่ สมาชิกที่ผู้บริหาร เจ้าของ หรือบรรณาธิการผู้มีอำนาจเต็มของหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ ได้ลงนามในบันทึกเหตุการณ์อารมณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพ เรื่องการจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคมพ.ศ. 2540 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ และยังคงดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์นั้นอยู่ต่อเนื่องตลอดเวลา
2. สมาชิกสามัญ ได้แก่ องค์กรสมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้เป็นสมาชิกตามข้อบังคับ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

4.1.9 สหพันธ์แรงงาน

รัฐบาลตราพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบกรมในกระทรวงมหาดไทย เมื่อ พ.ศ. 2476 ซึ่งได้จัดตั้งแผนกจัดหางานขึ้นเป็นหน่วยงานสังกัดกองทะเบียน กรมปลัดมหาดไทย กระทรวงมหาดไทยและได้มีการจัดตั้ง กองอาชีพสงเคราะห์ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมประชาสงเคราะห์ใน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2495 โดยจัดตั้ง แผนกคุ้มครองแรงงานและอุตสาหกรรมสัมพันธ์ กองจัดสรรสัมมาอาชีพสงเคราะห์ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์กระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ รับคำร้องของลูกจ้างกรณีมีปัญหาข้อขัดแย้งและข้อพิพาทระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2499 เริ่มใช้บังคับพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการใหม่ ตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2499 แบ่งงานกองแรงงานเป็น 16 แผนกมี แผนกอุตสาหกรรมสัมพันธ์ ทำหน้าที่ ระวังข้อร้องทุกข์ ข้อขัดแย้งและข้อพิพาท แรงงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง เพิ่ม แผนกทะเบียนและสหภาพแรงงาน ทำหน้าที่เกี่ยวกับ ทะเบียนสหภาพแรงงานและสมาคมนายจ้าง เพิ่มแผนกคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ ทำหน้าที่ธุรการให้กับคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์

รัฐบาลตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 จัดตั้ง กระทรวงแรงงานประกอบด้วย กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานประกันสังคม และสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักแรงงานสัมพันธ์ เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน มีโครงสร้างการบริหารงานภายในประกอบด้วย 6 กลุ่มงาน และ 1 งาน ได้แก่

- (1) กลุ่มงานยุทธศาสตร์แรงงานและข้อขัดแย้ง
- (2) กลุ่มงานประนอมข้อพิพาทแรงงานและข้อขัดแย้ง
- (3) กลุ่มงานทะเบียนกลาง

- (4) กลุ่มงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์
- (5) กลุ่มงานคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์
- (6) กลุ่มงานส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์
- (7) งานบริหารทั่วไป

4.1.10 สภาผู้สูงอายุแห่งชาติ

สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยได้รับการจดทะเบียนก่อตั้งเป็นองค์กณนิติบุคคลเมื่อ วันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2532 และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ระบุ ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ได้เป็นอย่างดีจนความทราบถึงพระเนตรพระกรรณ ของสมเด็จพระบรมราชาธิบดีจึงได้ทรงรับไว้ในพระราชูปถัมภ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 ดังนั้นชื่อเต็มของสภาสมาคมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ตามที่ได้จดทะเบียนไว้ก็คือ สภาสมาคมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เรียกสั้นๆ ว่า สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ตามที่รู้จักทั่วไป

- ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ
- (2) กำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักตาม(1) ตลอดจนประสานงานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักดังกล่าว
- (3) พิจารณาให้การสนับสนุนและการช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุ
- (4) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับบริหารกองทุน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดกองทุน ด้วยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังตามมาตรา 20
- (5) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการคุ้มครองการส่งเสริมการสนับสนุน และการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุตามมาตรา 20
- (6) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนตามมาตรา 20
- (7) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุนโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังตามมาตรา 21
- (8) กำหนดระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
- (9) เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีให้มีหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ

(10) เสนอรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(11) พิจารณาเรื่องอื่นใดเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

4.1.11 แพทยสภา

กฎหมายควบคุมการประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่เกี่ยวกับการแพทย์ฉบับแรกในประเทศไทยคือ พระราชบัญญัติการแพทย์พุทธศักราช 2466 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้บัญญัติให้มีองค์การควบคุมการประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวกับการแพทย์ขึ้น เรียกว่า "สภาการแพทย์" และประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวกับการแพทย์นั้น ตามกฎหมายฉบับนั้นเรียกว่า "การประกอบโรคศิลปะ"

ต่อมาในพ.ศ. 2497 ได้มีประกาศใช้ พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2497 โดยยกเลิก พระราชบัญญัติการแพทย์ พ.ศ. 2466 และตามที่ประกาศใช้ใหม่นี้บัญญัติให้มีองค์การประกอบโรคศิลปะขึ้นใหม่เรียกว่า "คณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ" แทนสภาการแพทย์ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติที่ยกเลิกไปจึงเป็นอันว่า "สภาการแพทย์" ได้สิ้นสภาพลงใน พ.ศ. 2497

เมื่อมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2511 นั้นก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2497 พร้อม ๆ กันไปด้วย (คือ พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2511) และจากผลของพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2511 ทำให้

1. พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันสาขาเวชกรรม ชั้นหนึ่ง ถูกยกเลิกไป

2. ผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ แผนปัจจุบัน สาขาเวชกรรมชั้นหนึ่ง ภายสภาพเป็นสมาชิกของแพทยสภา โดยมีต้องสมัคร

3. ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันสาขาเวชกรรม ชั้นหนึ่ง ภายสภาพเป็นใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

ดังนั้นผู้ที่เคยขึ้นทะเบียนประกอบโรคศิลปะจากสภาการแพทย์เดิม จะกลายเป็นสมาชิกแพทยสภา และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตาม พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2511 ด้วย

เหตุนี้เองจึงกล่าวได้ว่า ต้นกำเนิดของแพทยสภาคือสภาการแพทย์ใน พ.ศ. 2466

● พันธกิจองค์กร

1) ควบคุมการประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมให้ถูกต้องตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม

- 2) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในทางการแพทย์
- 3) ส่งเสริมความสามัคคี และผดุงเกียรติของสมาชิก
- 4) ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษแก่ประชาชน และองค์กรอื่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และการสาธารณสุข
- 5) ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับปัญหาการแพทย์และการสาธารณสุข
- 6) เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในประเทศไทย

● **สมาชิก/กรรมการ**

- 1) คณะกรรมการสภาจากการเลือกตั้ง
- 2) คณะกรรมการโดยตำแหน่ง

4.1.12 สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 ที่ได้มีการจำกัดสิทธิของทนายความ และเกิดผลกระทบต่อทนายความชั้นสอง รวมไปถึงประชาชนต่าง ๆ ที่มีความต้องการความรู้ความสามารถของทนายความชั้นสอง จึงทำให้เกิดประกายแห่งแนวความคิดในการก่อตั้งสถาบันของทนายความเพื่อทำหน้าที่ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพของทนายความเอง เช่นเดียวกับกับนานาประเทศ

ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2517 นายมารุต บุณนาค นายกสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในขณะนั้น จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติทนายความเพื่อก่อตั้ง “สภานายความ” เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ด้วยความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของทนายความการเคลื่อนไหวและต่อสู้ที่เป็นระยะเวลายาวนานต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 15 ปี จึงได้ประสบความสำเร็จ โดยวันศุกร์ที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2528 ที่ประชุมวุฒิสภาในการประชุมครั้งที่ 11/2528 ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติทนายความ และ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2528 จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2528 เป็นต้นมาจนปัจจุบัน

● **พันธกิจองค์กร**

1. ส่งเสริมการศึกษาและการประกอบวิชาชีพทนายความ
2. ควบคุมมรรยาทของทนายความ
3. ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิกสภานายความ
4. ส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสภานายความ

5. ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย

- **สมาชิก/กรรมการ**

สมาชิกสภาทนายความได้แก่ ทนายความตามพระราชบัญญัติ

คณะกรรมการสภาทนายความ ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงยุติธรรมหนึ่งคนและผู้แทนนิติบัณฑิตยสภาหนึ่งคน เป็นกรรมการ และนายกและกรรมการอื่นอีกไม่เกิน ยี่สิบสามคน

- **รูปแบบการประชุม**

-

4.1.13 สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2550 ภายใต้ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรเลขานุการให้กับคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.)

สช. เป็นองค์กรของรัฐในรูปแบบใหม่ อยู่ในกำกับนายกรัฐมนตรี โดยมีคณะกรรมการบริหาร (คบ.) ที่แต่งตั้งโดย คสช. ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับการทำงานของ สช. โดยตรง สช. ทำหน้าที่เป็นกลไก ให้ คสช. เพื่อบรรลุภารกิจตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ

- **พันธกิจองค์กร**

1. นโยบายสาธารณะจากกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม บนพื้นฐานทางปัญญา

2. กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญาที่ดี

3. ภาควิชาเครือข่ายสุขภาพมีขีดความสามารถในการพัฒนากระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญา

4. องค์ความรู้ที่เพียงพอต่อการสนับสนุนกระบวนการนโยบายสาธารณะ แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญา

- **สมาชิก/กรรมการ**

- สมาชิกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติประกอบด้วย ตัวแทนกลุ่มภาคีเครือข่าย 230-250 กลุ่ม จำนวนประมาณ 1,000 คน

- คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (41 คน)

- **รูปแบบการประชุม**

- เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดปีละ 1 ครั้ง/จังหวัด
- เวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปีละ 1 ครั้ง

4.1.14 สมาคมสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค

สหพันธ์องค์กรผู้บริโภคระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง จัดตั้งโดยสมาคมผู้บริโภคของประเทศต่างๆ รวมตัวกันโดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้เข้ามาชักชวนองค์กรเอกชนในประเทศไทยให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้บริโภคขึ้นเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ จนกระทั่งได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการศึกษาปัญหาของผู้บริโภค ชื่อ "คณะกรรมการศึกษาและส่งเสริมผู้บริโภค" ในปี พ.ศ. 2514 และได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมาในภาคเอกชน รวมทั้งได้ประสานงานกับภาครัฐบาล

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2519 ได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเรียกว่า **คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค** และได้มีการศึกษาหามาตรการการถาวรในการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งในหลักทางสารະบัญญัติ และการจัดองค์กรของรัฐเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค จึงได้พิจารณา **ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค** โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้า และผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแลและประสานงานการปฏิบัติงานต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค

รัฐบาลได้นำเสนอต่อรัฐสภาซึ่งมีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ให้ตราเป็นกฎหมายได้ รัฐบาลจึงได้นำร่างดังกล่าวขึ้นกราบบังคมทูล ซึ่งได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเห็นชอบให้ตราเป็นพระราชบัญญัติได้ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม 2522 เป็นต้นไป

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติให้มีองค์กรของรัฐบาลเพื่อทำหน้าที่ด้านการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคให้แก่ประชาชน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สังกัดอยู่ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยได้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

- **พันธกิจองค์กร**

1. เพื่อเป็นตัวแทนผู้บริโภคในการให้ความเห็นต่อนโยบาย กฎหมาย กฎข้อบังคับ และมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
2. เพื่อดำเนินงานและส่งเสริมสนับสนุนผู้บริโภคและองค์กรผู้บริโภคในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้บริโภค
3. เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการ และองค์กรพันธมิตรระหว่างประเทศในการคุ้มครองผู้บริโภค

4. เพื่อดำเนินการ หรือร่วมมือกับองค์การกุศล เพื่อการกุศลและองค์การ
สาธารณประโยชน์เพื่อสาธารณประโยชน์

5. เพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
ด้วยความเป็นกลางและไม่ให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือทรัพย์สินแก่นักการเมืองหรือพรรค
การเมืองใด

- **สมาชิก/กรรมการ**

คณะกรรมการสมาคมสมาชิก 10 คน

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบ

1) ด้านสถานภาพขององค์กร

จากกรณีศึกษาขององค์กรสภาและสมาคมทั้ง 14 องค์กร พบว่าเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีพ.ร.บ.หรือกฎหมายเฉพาะรองรับจำนวน 9 องค์กร ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, สภาองค์กรชุมชน, สภาเกษตรกรแห่งชาติ, สภาการพยาบาล, ศุภสภา, แพทยสภา, สภานายความ, สมัชชาสุขภาพแห่งชาติและสภาสมาคมผู้สูงอายุแห่งชาติ ส่วนที่เหลือ 5 องค์กรเป็นการจัดตั้งรวมตัวกันขึ้นมาเอง เป็นการใช้สิทธิภายใต้กฎหมายทั่วไป เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้แก่ สภาประชาสังคมชายแดนใต้, สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย, สมาคมสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค และสมาพันธ์แรงงาน

2) ด้านความเป็นนิติบุคคล และการสนับสนุนจากภาครัฐ

ในกลุ่มองค์กรสภาหรือสมาคมประเภทที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมีพ.ร.บ.หรือกฎหมายเฉพาะรองรับ นอกจากจะมีสถานะเป็นองค์กรนิติบุคคลด้วยตนเองแล้ว ยังมักจะได้รับ การสนับสนุนในด้านนโยบาย, การบริหารจัดการและงบประมาณดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมีความมั่นคง

ส่วนองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเองซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กรภาคประชาสังคมนั้นมักจะไม่ได้รับการสนับสนุนใดๆจากภาครัฐเลย นอกจากนั้นยังมีความเสี่ยงที่จะถูกมองด้วยทัศนคติเชิงลบว่า เป็นคู่แข่งกับภาครัฐหรือเป็นองค์กรที่ต้องการเข้ามาตรวจสอบการทำงาน จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกัน นับเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการทำงานแบบ "พันธมิตรร่วมพัฒนา" หรือ "ความเป็น" ประชา-รัฐ"

3) ด้านลักษณะเฉพาะขององค์กร

องค์กรสภาหรือสมาคมที่มีลักษณะกึ่งหรือคาบเกี่ยวกับภาครัฐและภาคเอกชนแบบ"พันทาง" หรือ "พันธุ์ผสม" (Hybrid) เช่น สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย, สมาพันธ์แรงงาน, สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย มักจะมีระบบการสนับสนุนทางการเงินที่มั่นคงสำหรับการดำเนินการตามภารกิจ

ส่วนองค์กรสภาหรือสมาคมที่มีลักษณะเป็นภาคประชาสังคมแบบ "พันธุ์แท้" (Pure Line) เช่นตั้งสภาประชาสังคมชายแดนใต้, สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และ สมาคมสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค ซึ่งมักจะทำงานแบบอิสระและโดดเดี่ยว รวมทั้งมีภาระต้องพึ่งตนเองในด้านการเงิน และการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก ทำให้องค์กรมีศักยภาพที่ค่อนข้างจำกัด

4) ด้านการทำงานแบบ "ความร่วมมือ"

ในกรณีที่หน่วยงานภาครัฐในระดับชาติหรือรัฐบาลประสงค์จะสรรหาตัวแทนองค์กรภาคประชาสังคมเข้าร่วมเป็นกรรมการขับเคลื่อนภารกิจการพัฒนาในด้านต่างๆ ตามหลักการ "Collaboration" องค์กรสภาหรือสมาคมที่มี พ.ร.บ. เฉพาะรองรับ หรือเป็นองค์กร

ประชาสังคมแบบ "พันทาง" (Hybrid) มักจะได้รับโอกาสก่อนพวกองค์กรภาคประชาสังคมแบบ "พันธุ์แท้" (Pure Line) มักจะถูกกลืนหรือบดทับ

สาเหตุในด้านหนึ่งเป็นเพราะองค์กรพันทางและองค์กรที่มี พ.ร.บ. เฉพาะมักเป็นที่รู้จักคุ้นเคยหรือมีชื่อเสียงเป็นที่จดจำ มีสถานที่หรือบุคลากรที่สามารถติดต่อประสานงานได้ง่าย อีกด้านหนึ่งอาจเป็นเพราะราชการและสังคมยังมีอคติในเชิงลบ หรือความไม่เชื่อถือไว้วางใจที่มีต่อองค์กรพันธุ์แท้

5) ด้านความเป็นตัวแทนขององค์กรภาคี

ในกรณีหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดหรือหน่วยงานระดับพื้นที่ประสงค์จะสรรหาตัวแทนภาคประชาสังคม เข้าไปร่วมเป็นกรรมการขับเคลื่อนภารกิจการพัฒนาแบบ Collaboration ก็จะมีถึงหน่วยงานสาขาขององค์กรสภาหรือสมาคมที่มี พ.ร.บ. เฉพาะรองรับ และองค์กรภาคประชาสังคมแบบ "พันทาง" เช่นกันทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะองค์กรสภาหรือสมาคมอื่นๆ มักไม่แข็งแรง จึงไม่มีกลไก สาขาที่เป็นตัวแทนอยู่ในระดับจังหวัดหรือพื้นที่อย่างครอบคลุมทั่วถึง

ตารางสรุปเปรียบเทียบระหว่างองค์กรสภาและสมาคมที่ทำการศึกษาในประเด็นร่วมที่น่าสนใจ

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
1. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย	<p>- มติ ครม. วันที่ 29 กันยายน 2497 จัดตั้ง “สภาการค้า”</p> <p>- จดทะเบียนเป็นสมาคม เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2498</p> <p>- มี พ.ร.บ. หอการค้า (2509)</p> <p>- มี พ.ร.บ. สมาคมการค้า (2509)</p>	<p>เพื่อให้เป็นสถาบันกลางของนักธุรกิจทุกชาติทุกภาษาที่ประกอบธุรกิจในการนำสินค้าเข้า ส่งสินค้าออก ผู้ประกอบการผลิต การอุตสาหกรรม การธนาคาร การประกันภัย การขนส่ง และการค้าอื่นๆ</p> <p>นอกจากนี้ สภาการค้ายังทำหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล ในการดำเนินการส่งเสริมและจัดระเบียบการค้า ตลอดจนให้ข้อคิดเห็น</p>	<p>- สมาชิกกิตติมศักดิ์, สมาชิกสามัญ, สมาชิกสมทบ</p> <p>- คณะกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ประธาน รองประธาน กรรมการ และผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 67 คน</p>	<p>- ประชุมสามัญประจำปี</p> <p>- ประชุมวิสามัญ</p> <p>- ประชุมคณะกรรมการ</p>	<p>- สภาหอการค้า 4 ประเภท</p> <p>1) หอการค้าจังหวัด</p> <p>2) หอการค้าไทย</p> <p>3) หอการค้าต่างประเทศ</p> <p>4) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย</p> <p>- มีระบบงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรสมาชิก</p>

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
		<p>คำปรึกษา ข้อเท็จจริง และคำแนะนำแก่รัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับการค้า/ประสานงานระหว่างผู้ประกอบการค้ากับทางราชการ /ประสานและส่งเสริมความสามัคคี และระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบการค้าด้วยกัน</p>			
2. สภาองค์กรชุมชน	<p>- ต้นแบบมาจากสภาผู้นำชุมชนและเวทีประชาสุขชาวบ้าน - พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551</p>	<p>- อนุรักษ์/ฟื้นฟูจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น - ร่วมกับ อปท./รัฐดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ - จัดให้มีเวที</p>	<p>- ผู้นำองค์กรชุมชนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนตำบล - ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนอำเภอ/จังหวัด</p>	<p>- สภาองค์กรชุมชนตำบลประชุมทุก 1-2 เดือน - สภาองค์กรชุมชนอำเภอ/จังหวัด/ประเทศ ประชุมปีละ 1 ครั้ง</p>	<p>- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จัดงบประมาณสนับสนุนการประชุมและปฏิบัติงานของสภาองค์กรชุมชนระดับตำบล (3,000 บาท/ปี)</p>

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
		<p>ปรึกษาหารือกันเอง เพื่อเสนอแนะการ พัฒนา</p>			<p>- เครือข่ายสภาองค์กร ชุมชนประสงค์จะ แยกตัวออกจาก พอช. โดยผลักดันให้มี พรบ. เฉพาะของตน</p>
<p>3. สภาเกษตรกร แห่งชาติ</p>	<p>- รัฐธรรมนูญ (2550) - พ.ร.บ.สภาเกษตรกร แห่งชาติ (2553)</p>	<p>- ให้หลักประกันสิทธิ เสรีภาพในการ คุ้มครอง รักษา ผลประโยชน์เกี่ยวกับ การผลิต และ การตลาดเพื่อให้ ผลิตผลทางการเกษตร ได้รับผลตอบแทน สูงสุด และมีสภา สำหรับเกษตรกร ใน การแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น ตลอดจน เสริมสร้างสมานฉันท์ ของเกษตรกรทั้ง ประเทศ ทำให้</p>	<p>-สมาชิกสภาเกษตรกร แห่งชาติ - สำนักงาน ระดับชาติ 1 แห่ง (สทช.) - สำนักงานจังหวัด 77 แห่ง (สทจ.) - สมาชิกสภา เกษตรกรจังหวัดมี จำนวน 21 คน</p>		<p>- มีกิจกรรมการ ประชุมสภาระดับ ต่างๆ และกิจกรรม การดำเนินงานของ สำนักงานอย่าง ต่อเนื่อง - มีตัวแทนเข้าไปเป็น - กรรมการในกลไก ระดับชาติและ จังหวัด - ได้รับจัดสรร งบประมาณ ประจำปีจากรัฐบาล</p>

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
		<p>เกษตรกร มีความเข้มแข็ง และมีกรรวมตัวกัน อย่างเป็นเอกภาพ</p> <p>- สร้างเครือข่ายเกษตรกร นอกจากนี้เกษตรกรสามารถจำทำแผนแม่บท เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา กำหนดนโยบาย ให้สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพปัญหาอันแท้จริงรวมทั้งให้เกษตรกรได้รับการพัฒนา ส่งเสริมให้ได้รับความรู้ และข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรรมด้านต่างๆ</p>			
4. สภาประชาสังคม	- กลุ่มองค์กรภาค	- ขับเคลื่อน	- สมาชิกสภา	- มีประชุมทุกเดือน	- ยังคงดำเนินงาน

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานการณ์ในปัจจุบัน
ชายแดนใต้	ประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ 34 องค์กรรวมตัวกัน ประกาศการจัดตั้งตนเองเป็น “สภาประชาสังคมชายแดนใต้” ในปี 2553	กระบวนการสันติภาพแบบมีส่วนร่วม - พัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรที่ขับเคลื่อนสันติภาพ - สร้างความยอมรับเชื่อถือจากภาครัฐ ภาควิชาการ ชุมชน ท้องถิ่นและประชาชน	ประกอบด้วย ตัวแทนองค์กรภาคีที่เป็นสมาชิก 1 คน/องค์กร - คณะกรรมการสภาจำนวน 20 คน	หรือเดือนเว้นเดือน	อย่างต่อเนื่องด้วยตนเองและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานรัฐมีบทบาทเป็นตัวกลางในกระบวนการสร้างสันติภาพสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ - ในระยะเริ่มต้นได้รับการสนับสนุนจากสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา โดยโครงการความร่วมมือกับธนาคารโลกแต่ปัจจุบันต้องจัดหางบประมาณมาดำเนินงานกันเอง โดยมิได้รับงบประมาณดำเนินงานกันเอง

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
					โดยมิได้รับ งบประมาณจาก ภาครัฐหรือแหล่งทุน ใดเป็นกิจลักษณะ
5. สภาการพยาบาล	<ul style="list-style-type: none"> - สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย (2514) - พรบ. วิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ (2528) - จัดตั้งสภาการพยาบาลภายใต้กฎหมายนี้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ควบคุมความประพฤติผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล/การผดุงครรภ์ - ศึกษาวิจัยและการศึกษา - เสนอแนะรัฐบาล - ผดุงความเป็นธรรมและสวัสดิการสมาชิก 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ประกอบวิชาชีพทุกคนเป็นสมาชิก - คณะกรรมการสภาการพยาบาล 16 คน 		<ul style="list-style-type: none"> - มีการดำเนินงานและการประชุมตามปกติ - ได้รับงบประมาณประจำปีจากรัฐบาล
6. ครูสภา	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. ครู (2488) - พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ (2542) 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสภาที่ปรึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ - ช่วยฐานะครู - ครูปกครองครู 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ประกอบวิชาชีพครู - คณะกรรมการครูสภา - สำนักงานเลขาธิการครูสภา 		<ul style="list-style-type: none"> - มีการดำเนินการกิจการและการประชุมตามปกติ - ได้รับงบประมาณประจำปีจากรัฐบาล

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
7. สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ	- สมาพันธ์สภาหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยจัดทำ “ธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ” (2540)	- ส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้มีความรับผิดชอบ/หลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ - ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น - ส่งเสริม/พัฒนาการประกอบวิชาชีพ	- คณะกรรมการสภาฯ มาจาก 4 ส่วน 21 คน 1) เจ้าของ/ ผู้บริหารกิจการ (5) 2) บรรณาธิการ (5) 3) ผู้ปฏิบัติงาน (4) 4) ผู้ทรงคุณวุฒิ (7)		- มีการดำเนินภารกิจและการประชุมตามปกติ - จัดทำงบประมาณดำเนินการกันเองโดยไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลหรือแหล่งทุนใดที่เป็นกิจลักษณะ
8. แพทยสภา	- พ.ร.บ.วิชาชีพเวชกรรม (2511) คณะกรรมการแพทยระดับบริหารเป็นผู้ให้กำเนิดแพทยสภาขึ้นใหม่แทนสภาการแพทย์เดิม	- ควบคุมการประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม - ส่งเสริมความสามัคคี - ให้คำปรึกษาเสนอแนะต่อรัฐบาล	- กรรมการจากการเลือกตั้ง - กรรมการโดยการแต่งตั้ง		- มีการดำเนินภารกิจและการประชุมตามปกติ - ได้รับงบประมาณประจำปีจากรัฐบาล
9. สภานายความใน	- พ.ศ. 2517 นายก	- การศึกษาและการ	- ผู้ประกอบวิชาชีพ		- มีการดำเนิน

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
พระบรมราชูปถัมภ์	สมาคมทนายความ แห่งประเทศไทยเสนอ ร่าง พรบ. ก่อตั้งสภา ทนายความ - พ.ศ.2528 ออกเป็น พรบ.ทนายความ	ประกอบวิชาชีพ ทนายความ - ควบคุมมารยาท ทนายความ - สามัคคีและผดุง เกียรติของสมาชิก - ส่งเสริม/จัด สวัสดิการ	ทนายความเป็น สมาชิก - คณะกรรมการสภา ทนายความ 1) ผู้แทนกระทรวง/ เนติบัณฑิตยสภา (2) 2) กรรมการที่ สมาชิกเลือก (23)		ภารกิจและการ ประชุมตามปกติ - ได้รับงบประมาณ ประจำปีจาก รัฐบาล
10. สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัด แห่งประเทศไทย	- ก่อตั้งเป็น “สมาพันธ์สมาชิกสภา จังหวัดแห่งประเทศไทย” เมื่อ พ.ศ.2539 - ก่อตั้ง “สมาคมสภา องค์กรปกครองส่วน จังหวัดแห่งประเทศไทย” พ.ศ.2542 - เปลี่ยนชื่อเป็น “สภา องค์การบริหารส่วน จังหวัดแห่งประเทศไทย” พ.ศ.2543	- ส่งเสริมความร่วมมือ สมาชิก - ศูนย์กลาง ประสานงานเพิ่ม พัฒนาองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด - ส่งเสริมการศึกษา ศีลธรรมจรรยา - ปกป้องวิถียาเถรติ มวลสมาชิก/สถาบัน			- มีการดำเนิน ภารกิจและการ ประชุมตามปกติ - มีระบบ งบประมาณ สนับสนุนจาก องค์กรสมาชิก

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
11. สมาคมสหพันธ์ องค์กรผู้บริโภคร	- พ.ร.บ. คุ่มครอง ผู้บริโภคร พ.ศ. 2522 - คณะกรรมการ คุ่มครองผู้บริโภคร/ สำนักงานคุ่มครอง ผู้บริโภคร	- เป็นตัวแทนผู้บริโภคร - ส่งเสริมสนับสนุน ผู้บริโภครและองค์กร ผู้บริโภคร - ร่วมมือกับทาง ราชการ	- คณะกรรมการ สมาคมสหพันธ์ฯ 10 คน		- มีการดำเนิน ภารกิจและการ ประชุมตามปกติ - มีระบบจัดทา งบประมาณ ดำเนินการกันเอง โดยมิได้รับการ สนับสนุนจาก ภาครัฐ
12. สมาพันธ์แรงงาน	- พ.ร.บ. แรงงาน สัมพันธ์ พ.ศ.2455 - พ.ร.บ. พนักงาน รัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.2534 - พ.ร.บ. ระเบียบ บริหารราชการ แผ่นดิน พ.ศ. 2545, จัดตั้งกระทรวง แรงงาน				- มีการดำเนิน ภารกิจและการ ประชุมตามปกติ - มีระบบ งบประมาณ สนับสนุนจาก องค์กรสมาชิก
13. สม่ชชาสุขภาพ	- พ.ร.บ. สุขภาพ	- ส่งเสริมกระบวนการ	- สมาชิกสม่ชชา	- เวทีสม่ชชาสุขภาพ	- มีการดำเนิน

องค์กรที่ศึกษา	กำเนิด/พัฒนาการ	พันธกิจองค์กร	สมาชิก/กรรมการ	รูปแบบการประชุม	สถานภาพในปัจจุบัน
แห่งชาติ	แห่งชาติ พ.ศ. 2550	นโยบายสาธารณะเพื่อ สุขภาพแบบมีส่วนร่วม	สุขภาพแห่งชาติ ประกอบด้วย ตัวแทน กลุ่มภาคีเครือข่าย 230-250 กลุ่ม จำนวนประมาณ 1,000 คน - คณะกรรมการ สุขภาพแห่งชาติ (41 คน)	จังหวัดปีละ 1 ครั้ง/ จังหวัด - เวทีสมัชชาสุขภาพ แห่งชาติ ปีละ 1 ครั้ง	ภารกิจและการ ประชุมตามปกติ - ได้รับงบประมาณ ประจำปีจาก รัฐบาล
14. สภาสมาคม ผู้สูงอายุแห่งชาติ	- สภาผู้สูงอายุ แห่งชาติจัดตั้งเป็นนิติ บุคคล (2532) - ตั้งเป็นสมาคมสภา ผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรม ราชูปถัมภ์ฯ (ปี 2534) - คนทั่วไปรู้จักกันดีใน นาม “สภาผู้สูงอายุ แห่งประเทศไทย”	- ส่งเสริม/คุ้มครอง สถานภาพผู้สูงอายุ - สงเคราะห์ช่วยเหลือ ผู้สูงอายุ	- ชมรมผู้สูงอายุ มี สมาชิก 2 ประเภท 1) สมาชิกสามัญ 2) สมาชิกวิสามัญ	- ประชุมเดือนละ 1 ครั้ง	- มีการดำเนิน ภารกิจและการ ประชุมตามปกติ - ได้รับงบประมาณ สนับสนุนจาก กระทรวง พม.

บทที่ 5 สังเคราะห์ สรุป ข้อเสนอแนะ

5.1 สภาพประชาสังคมไทย : กลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศ

ในกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความหมายของสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมาย SDG 17 คาดหวังว่าภาคประชาสังคมและกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกๆ เรื่อง

ประเทศไทยในปัจจุบัน ยังมีข้อจำกัดในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับภาครัฐ ทำงานร่วมกับภาคธุรกิจ เอกชน

เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรในภาคธุรกิจ เช่น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคาร สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตลอดจนเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรสาขาอาชีพ หรือสมาคมองค์กรที่มีการจัดตั้งโดยมี พ.ร.บ. เฉพาะรองรับหรือองค์กรที่มีลักษณะเป็นภาคประชาสังคม แบบ "พันทาง" (Hybrid) ทั้งหลาย จะยิ่งเห็นชัดเจนว่า นับวันองค์กรภาคประชาสังคมในส่วนที่เป็น "พันธุ์แท้" (Pure Line) จะยิ่งถูกกันออกไปทำให้เกิดช่องว่างได้ จะโดยตั้งใจหรือไม่ ก็ตาม SDG เป้าหมายที่ 17 จึงยิ่งห่างออกไป

ในสภาพความเป็นจริงนั้น องค์กรภาคประชาสังคม ในประเทศไทยมี ความแตกต่าง หลากหลาย เป็นอย่างมาก ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ เป้าหมายภารกิจแนวคิดทฤษฎี อุดมการณ์ ความเชื่อ ตลอดจนแนวทางการทำงาน ฯลฯ นอกจากนี้ ในอีกด้านหนึ่งยังขาดการจัดตั้ง องค์กรหรือกลไกที่จะสนับสนุนและบริหารจัดการ ให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อสร้างความเป็น เอกภาพ

ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดดังกล่าว การจัดตั้งและพัฒนา "สภาประชาสังคมไทย" จึง เป็นรูปแบบและกลไกที่เหมาะสมกับภารกิจและสถานการณ์ สำหรับเป็นพื้นที่กลางและเป็น เครื่องมือในการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น องค์กรชุมชนฐานราก (CBO), องค์กรพัฒนาเอกชนอิสระ (NGO), องค์กร สาธารณประโยชน์, องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร, องค์กรสมาคมขององค์กรปกครองท้องถิ่น, องค์กรวิชาชีพ และกลุ่มอาชีพต่างๆ "สภาประชาสังคมไทย" จึงเป็นสถาบันที่เป็นตัวกลางและ เป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงาน และประสานความร่วมมือระหว่างกันในระดับต่างๆ ทั้ง กับภาครัฐและกับภาคธุรกิจต่อไป

5.2 แนวทางการออกแบบสภาประชาสังคมไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างองค์กรสภาและสมาคมที่เป็นต้นแบบกรณีศึกษาทั้ง 14 องค์กร เมื่อประกอบเข้ากับลักษณะธรรมชาติ และคุณสมบัติเฉพาะขององค์กรภาคประชาสังคม (CSO) ในประเทศไทยในปัจจุบัน คณะทำงานวิจัยเสนอให้ดึงเอาจุดเด่นจากองค์กรต้นแบบที่หลากหลายเพื่อนำมาพิจารณาออกแบบใหม่ (Re-dcsing) สำหรับสภาประชาสังคมไทย ดังนี้

- (1) “ความเป็นอิสระ” จากจุดเด่นของสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย
- (2) “พันธมิตรการพัฒนา” จากจุดเด่นของสภาประชาสังคมชายแดนใต้
- (3) “การเป็นนิติบุคคล” จากจุดเด่นของสมาคม อบจ.แห่งประเทศไทย
- (4) “การเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ” จากจุดเด่นของสภาองค์กรชุมชน
- (5) “กระบวนการทางปัญญา” จากจุดเด่นของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
- (6) “พึ่งตนเองได้” จากจุดเด่นของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

5.3 กรอบแนวคิดสภาประชาสังคมไทย

(1) สภาประชาสังคมไทย

ชื่อภาษาไทย สภาประชาสังคมไทย (สปสท.)

ชื่อภาษาอังกฤษ Civil Society Council of Thailand loud

ชื่อย่อ (CSCT)

Logo

ที่อยู่ สมาคมสภาประชาสังคมไทย เลขที่.....

(2) วัตถุประสงค์

สภาประชาสังคมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ *สร้างสรรค์สถาบันที่สามารถเป็นตัวกลางและเป็นกลไกเชื่อมโยงสถานพลังองค์กรภาคประชาสังคมที่หลากหลาย ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาประเทศและสังคมไทยอย่างยั่งยืน*

(3) ภารกิจ

1) งานประชุมสภาประชาสังคมไทย - จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี การประชุมวิสามัญตามความจำเป็นของสถานการณ์และการประชุมสมัชชาองค์กรภาคประชาสังคมตามมติของสภาประชาสังคมไทย

2) งานสมาชิกสัมพันธ์ - ดำเนินการจัดทำระเบียบข้อบังคับ กำหนดประเภทและคุณสมบัติของสมาชิกสภาประชาสังคมไทย การรับสมัคร การพิจารณารับรองสถานะ การออกบัตรสมาชิก การต่ออายุสมาชิก และจัดทำระบบฐานข้อมูลทะเบียนสมาชิกรวมทั้งงานพัฒนาศักยภาพองค์กรเครือข่ายสมาชิกและการสื่อสารติดต่อ

3) งานบริหารจัดการ - จัดเป็นนิติบุคคลสมาคมสภาประชาสังคม เพื่อเป็นกลไกสำนักงานเลขานุการของสภาประชาสังคมเป็นนิติบุคคล รวมทั้งดูแลงานระบบฐานข้อมูลกลาง และ Big Data การจัดการรายได้และงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน การเงิน-บัญชี และกิจกรรมสมาชิกสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร

(4) สมาชิกสภาประชาสังคมไทย

สภาประชาสังคมไทยเป็น กลไกกลางของภาคีเครือข่าย องค์กรภาคประชาสังคมในประเทศไทย จึงมีสมาชิกสภาประชาสังคมไทยเฉพาะประเภทองค์กรและเป็นองค์กรในเชิงเครือข่ายเท่านั้น

องค์กรเครือข่ายที่เป็นสมาชิกของสภาประชาสังคมไทยมีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นองค์กรเครือข่ายในเชิงประเด็นหรือเชิงพื้นที่ ซึ่งอาจจะมีสถานะความเป็นนิติบุคคล หรือมีกฎหมายรองรับเป็นการเฉพาะหรือไม่ก็ได้

2) องค์กรเครือข่ายที่เป็นสมาชิกสภาประชาสังคมไทย แบ่งเป็น 5 ประเภท/กลุ่ม ประกอบด้วย

(1) เครือข่ายองค์กรชุมชนฐานราก (Community Based Organizations : CBO)

(2) เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน (Non Government Organizations : NGO)

(3) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Administration Organizations : LAO)

(4) เครือข่ายองค์กรวิชาชีพ (Professional Organizations)

(5) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ (Occupational and livelihood Organization)

3) สภาประชาสังคมไทย ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท ได้แก่

(1) สมาชิกก่อตั้ง หมายถึง องค์กรภาคประชาสังคมที่ร่วมลงนามประกาศเจตนารมณ์การจัดตั้งสภาประชาสังคมไทย

(2) สมาชิกสามัญ หมายถึง องค์กรภาคประชาสังคมที่สมัครเข้ามาใหม่ และได้ผ่านกระบวนการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการแล้ว

(5) คณะกรรมการบริหารกิจการสภา

1) คณะกรรมการบริหารกิจการสภา เป็นกลไกที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมสามัญประจำปี เพื่อให้ทำหน้าที่กำกับดูแลสำนักงานเลขานุการสภา และกิจการด้านต่างๆ ของสภา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมสภา จำนวนไม่เกิน 21 คน

2) ให้คณะกรรมการอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 2 ปี นับแต่วันที่ได้รับเลือกตั้ง คณะกรรมการจะออกจากตำแหน่งทั้งคณะเมื่อถึงคราวออกตามวาระ หรือออกจากตำแหน่งเป็นรายบุคคลเมื่อที่ประชุมใหญ่สามัญสมาชิกลงมติให้ออก เพราะมีการกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคง หรือต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยมติข้อนี้ต้องมีคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุม

(6) อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ วางนโยบายและดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์และข้อบังคับ รวมทั้งให้มีอำนาจดังต่อไปนี้

1) ออกระเบียบข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และข้อกำหนด เกี่ยวกับการบัญชี การเงิน การพัสดุ ยานพาหนะ สถานที่ และการอื่นๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

2) ออกระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานคณะกรรมการสาขา คณะกรรมการเฉพาะกิจและอนุกรรมการ

3) ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับพนักงาน พนักงานสัมพันธ์ การบรรจุแต่งตั้งและถอดถอน วินัยและการลงโทษพนักงาน อัตราเงินเดือนและเงินอื่นๆ รวมตลอดถึงการสงเคราะห์และสวัสดิการ การส่งเสริมการศึกษา และการพัฒนาพนักงาน

4) พิจารณาและดำเนินการตามข้อเสนอของสมาชิกเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ภายใต้วัตถุประสงค์และข้อบังคับ

5) ปฏิบัติการอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

(7) การประชุมสภาประชาสังคมไทย

1) การประชุมสามัญ

- เป็นการประชุมใหญ่ประจำปีของผู้แทนองค์กรสมาชิกสภา ซึ่งองค์ประชุมประกอบด้วยผู้แทนองค์กรสมาชิกตามจำนวนที่เข้าร่วมประชุมจริงแต่ไม่เกิน 1 คนต่อ 1 องค์กร ระเบียบวาระและระยะเวลาในการประชุมเป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารกิจการสภาเป็นผู้กำหนด ซึ่งสมาชิกสามารถเสนอประเด็นหรือวาระเพื่อทราบหรือเพื่อพิจารณาได้โดยผ่านคณะกรรมการบริหารกิจการสภา

2) การประชุมวิสามัญ

- เป็นการประชุมสภาประชาสังคมไทยตามความจำเป็นของสถานการณ์บ้านเมืองและสถานการณ์งานพัฒนา ซึ่งคณะกรรมการบริหารกิจการสภาหรือสมาชิกอย่างน้อย 10 องค์กร สามารถเข้าชื่อเสนอต่อคณะกรรมการบริหารกิจการสภาเพื่อจะมีการเรียกประชุมวิสามัญได้

3) การประชุมสมัชชาองค์กรภาคประชาสังคม

- เป็นการประชุมใหญ่ขององค์กรภาคประชาสังคมทั่วประเทศ ทั้งที่เป็นสมาชิกสภาประชาสังคมไทยและองค์กรภายนอกที่มีความสนใจ ทั้งนี้การจัดประชุมสมัชชาองค์กรภาคประชาสังคมต้องผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมสภาประชาสังคมไทย

(8) สำนักงานเลขานุการสภาประชาสังคมไทย

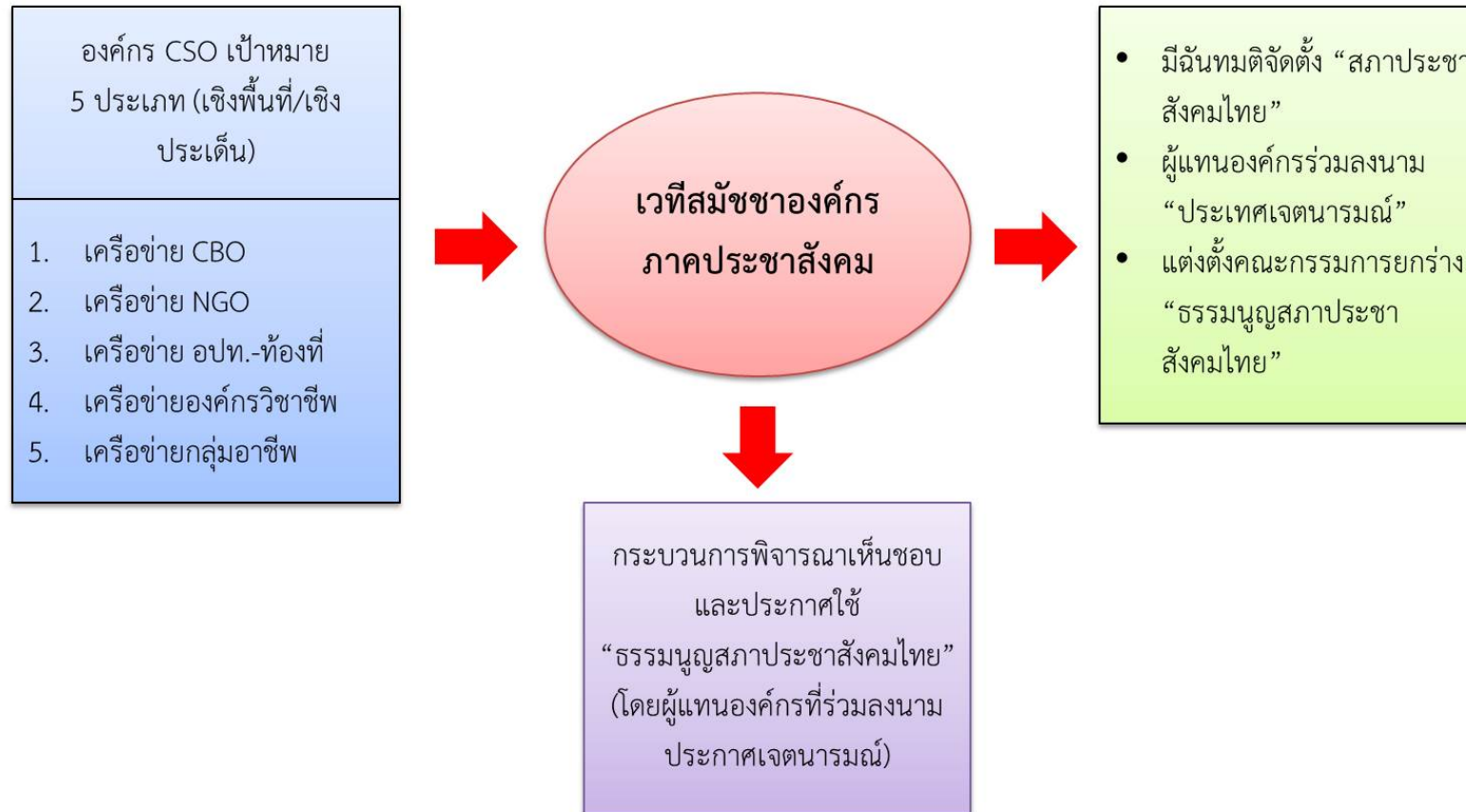
เพื่อให้มีหน่วยงานเลขานุการสำหรับสภาประชาสังคมไทยที่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องมั่นคง ให้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลในนาม สมาคมสภาประชาสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการนี้ และมีคณะกรรมการบริหารกิจการสภาเป็นคณะกรรมการสมาคมอีกสถานะหนึ่งด้วย

(9) การรับเงินสนับสนุน

- 1) ค่าสมาชิก
- 2) เงินอุดหนุน
- 3) เงินช่วยเหลือ
- 4) เงินบริจาคทั่วไป
- 5) ดอกผลและรายได้อื่นๆ

5.4 กระบวนการจัดตั้งและสถาปนาสภาประชาสังคมไทย

กระบวนการจัดตั้งสภาประชาสังคมไทย

(1) เชิญชวนผู้นำ หรือผู้แทนเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมทั้ง 5 ประเภททุกจังหวัด และทุกเครือข่ายเชิงประเด็นเข้าร่วมการพิจารณาก่อตั้งสภาประชาสังคมไทยในงานเวทีสมัชชาองค์กรภาคประชาสังคม

(2) อาศัยฐานจากมติของสมัชชาขององค์กรภาคประชาสังคมที่มีตัวแทนจากเครือข่ายทั่วประเทศ ที่ให้สถาปนาสภาประชาสังคมไทย เป็นสถาบันกลางขององค์กรภาคประชาสังคมทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัดและเครือข่ายเชิงประเด็น จัดให้มีการประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันและมีชื่อลงนามความร่วมมือ

(3) จัดให้มีคณะกรรมการร่าง และกระบวนการพิจารณารับรองธรรมนูญสภาประชาสังคมไทย รวมทั้งประกาศใช้เป็นกติกาในการทำงานร่วมกัน

(4) จัดทะเบียนจัดตั้งสมาคมสภาประชาสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนกิจการของสภาประชาสังคมมาทโดยตรง

5.5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.5.1 ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล

1) สภาประชาสังคมไทยเป็นกลไกและพื้นที่กลางขององค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากความพยายามในการรวมตัวกันและจัดตั้งตนเองขึ้นมาในลักษณะ "Self Organizing" เพื่อทำหน้าที่เป็นพื้นที่ประสานงานกลาง และเป็นสถาบันตัวแทนของภาคีเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมที่หลากหลาย จากทุกประเด็นงานและพื้นที่ทุกจังหวัดของประเทศ

จึงควรที่รัฐบาลจะเห็นคุณค่าและมีนโยบายสนับสนุนบทบาทของกลไกในลักษณะเช่นนี้ ในการเป็นส่วนการพัฒนาประเทศและชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ตามแนวทาง SDG17 แห่งสหประชาชาติ(Partnership for the Goals)

2) ด้วยลักษณะที่สภาประชาสังคมไทย เป็นองค์กรที่เกิดจากการจัดตั้งกันขึ้นมาเองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคมที่หลากหลาย ด้านหนึ่งย่อมมีความเป็นอิสระในด้านจุดยืน ความคิดเห็นและการแสดงออก ซึ่งจะแตกต่างไปจากองค์กรภาคประชาสังคมที่ถูกจัดตั้งโดยรัฐ หรือโดยกฎหมายเฉพาะ ภาครัฐจึงไม่อาจคาดหวังในการสั่งการโดยใช้อำนาจกับพวกเขาได้ หากต้องใช้วิธีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และโน้มน้าวใจซึ่งกันและกันด้วยท่าทีของความเป็นประชาธิปไตย (Deliberative Democracy)

ส่วนอีกด้านหนึ่งนั้น ด้วยความเป็นสถาบันที่มีความเป็นอิสระของพวกเขาเหล่านี้ ลองเปิดโอกาสให้กับกลุ่มองค์กรที่มีความเห็นต่างจากภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมพัฒนาอย่างกว้างขวางมากขึ้น แทนที่จะจำกัดวงอยู่เฉพาะในกลุ่มขององค์กรภาคประชาสังคมที่รัฐจัดตั้งหรือองค์กรภาคประชาสังคมแบบ "พันทาง" (Hybrid) เท่านั้น

จึงควรที่รัฐบาลจะมีวิสัยทัศน์และมุมมองที่กว้างออกไป และจัดให้มีระบบส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการทำงานขององค์กรตัวแทนของภาคประชาสังคมเช่นนี้อย่างเป็นทางการ

3) อุปสรรคในการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานสาธารณะขององค์กรภาคประชาชนและองค์กรภาคประชาสังคมประการหนึ่งคือ ระบบระเบียบของทางราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณในระบบปกติของทางราชการนั้นไม่มีความยืดหยุ่นพอสำหรับการทำงานกับภาคประชาชน ยกเว้นเสียแต่ว่าจะจัดให้มีการบริหารจัดการในรูปแบบ “กองทุน” อย่างเช่น กรณีของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งเป็นกองทุนที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล และเป็นองค์การมหาชนที่มีพรบ. เฉพาะ

อย่างไรก็ตามยังมีกองทุนที่รัฐจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเป็นจำนวนมากมายหลายเป็นกองทุนที่มีทั้งกฎหมายมีทั้งเงินกองทุน มีทั้งคณะกรรมการดูแล แต่ไม่สามารถสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เรายังคงบริหารงานแบบระบบราชการ เนื่องจากมีสำนักงานเป็นหน่วยงานราชการ มีองค์การมหาชน แล้วไม่ได้เป็นนิติบุคคลด้วยตนเอง

จึงควรที่รัฐบาลจะได้ออกแบบองค์กรและกลไกสนับสนุนที่มีความเหมาะสมและมีศักยภาพแท้จริง

5.5.2 ข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา

1) หากมองอย่างลึกซึ้งและเชื่อมโยงจะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล และประชาสังคม เป็นทั้ง"ร่าง" และ "เงา" ของกันและกัน กล่าวคือเราไม่สามารถที่จะพูดเรื่องใดเรื่องหนึ่งแบบโดดๆ โดยไม่มีอีก 2 ส่วนที่เหลือได้เลย

หมายความว่า สังคมหรือองค์กรใดก็ไม่อาจเป็นประชาธิปไตยได้ ถ้าขาดธรรมาภิบาลและประชาสังคม เช่นเดียวกับสังคมหรือองค์กรใดไม่สามารถเป็นธรรมาภิบาลได้เลย หากขาดความเป็นประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมแบบประชาสังคม รวมทั้งองค์กรหรือสังคมใดเป็นสังคมที่เข้มแข็งหรือประชาสังคมไม่ได้เลย ถ้าปราศจากประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล

จึงควรที่รัฐสภาจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้ในทุกขั้นตอนและกระบวนการทำงานทางนิติบัญญัติ

2) เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความเป็นพลวัตสูงขึ้น ยุคโลกาภิวัตน์ กรอบแนวคิดของการออกกฎหมายเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยได้รับอิทธิพลจากสำนักคิด John Austin ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า "กฎหมายเป็นเครื่องมือของรัฐในการบังคับใช้กับประชาชน" มาสู่การเป็นกฎหมายในเชิงส่งเสริม โดยมีแนวคิดของกฎหมายว่า "กฎหมายเป็นเครื่องมือของสังคมในการสนับสนุนการจัดการปัญหาด้วยตนเอง" ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและบทบาทของภาคประชาสังคม

จึงควรที่รัฐสภาจะได้ให้ความสำคัญต่อกระแสแนวคิดดังกล่าวในการพิจารณากฎหมายทุกฉบับอย่างรอบคอบรอบด้านและมีลักษณะที่ก้าวหน้า-สร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิม และการออกกฎหมายใหม่ๆ ซึ่งกลไกภาคประชาสังคมโดยเฉพาะสภาประชาสังคมไทยอาจเป็นกลไกที่ใช้ประโยชน์ได้

บรรณานุกรม

เจมส์ แอล. เครย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, 2551. หน้า 21 – 25

แพรวา. “ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://siwapornpearwa.blogspot.com/2008/02/blog-post_2382.html (วันที่ค้นข้อมูล 7 กุมภาพันธ์ 2562).

คลังปัญญาไทย. “สิทธิมนุษยชน”

คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก, กรุงเทพฯ : ธรรมดาเพลส, 2545.

ถวิลวดีบุรีกุล.2552. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์จำกัด.

ธีรยุทธ บุญมี. ประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สายธาร, 2547.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ, รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบาย สาธารณะ, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, 2554, หน้า 18.

ปธาน สุวรรณมงคล. 2558. การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

มู๋ ย . “สิทธิมนุษยชนกับสังคมไทย ” (<http://worrawat.exteen.com/20071107/entry-3>) ตุลาคม 2552.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2560. หลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลเลขาธิการ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปีพ.ศ.2561 . กรุงเทพฯ : บริษัท วชินพรีน แอนด์มีเดีย จำกัด

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. การมีส่วนร่วม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.ect.go.th/ewt/ewt/ect_th/news_page.php?nid=767. (วันที่ค้นข้อมูล 7 กุมภาพันธ์ 2562).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. คำเฉพาะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=337. (วันที่ค้นข้อมูล : 7 กุมภาพันธ์ 2562).

อุดมศักดิ์ สิทธิพงษ์. **สิทธิมนุษยชน**. บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. พิมพ์ครั้งที่ 3, 2552.

HANN C. & DUNN E. (eds), 1996. *Civil Society: Challenging Western Models*. London, Routledge.

Jude Howell and Jenny Pearce, *Civil Society and Development. A Critical Exploration* Boulder and London: Lynne Rienner, 2001, vii + 267 pp.

Larry Diamond, *Development Democracy: Toward Consolidation*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1999

Sudipta Kaviraj and Sunil Khilnani (eds.), *Civil Society: History and Possibilities*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.